Să ştiţi că marele cusur al unei anumite notorietăţi este că ţi se pun întrebări de tot soiul, iar omul nu poate să fie atotştiutor. Atunci spui banalităţi”.

Avem nişte modele culturale viabile, care să reziste la socul integrării din 2007? Cu ce valori intram într-o Europa care se uniformizează?

Cred că aici e o eroare de percepere a Uniunii Europene şi chiar a globalizării: lumea îşi închipuie că va fi vorba de o uniformizare. În ce priveşte Europa, acest lucru este exclus. Nu ne vom uni cum au făcut-o cele 13 state americane în 1770, ’80, ’90. A existat, la un moment dat, riscul ca una dintre ele, Pennsylvania, să aleagă limba germană.

Dar acolo aveam de-a face, oarecum, cu aceeaşi origine.

Sau, cel puţin, naşterea era aceeaşi: erau anglofoni, erau refugiaţi din Europa. Deci, la naşterea Statelor Unite a existat un sâmbure comun. Or, lucrul acesta nu exista şi nu va exista niciodată în Europa. Așa ca unitatea către care tindem va fi multilaterala. Nu numai fiecare stat, dar şi fiecare limba se va păstra.

Dacă se va ajunge la o Uniune Europeană, am chiar impresia ca limbile minore vor fi mai puţin persecutate decât acum.

Se întâmplă în statele centralizate cum sunt Frântă, Spania, care au ucis limbile regionale. Sau în Grecia, care omoară limba aromână. O integrare europeană va favoriza adevăratele culturi provinciale, naţionale. Eu nu mă tem că va fi vreun risc pentru ceea ce este autentic romanesc. Valorile autentice rezista! De 200 de ani încoace, de când ne-am occidentalizat, noi am fost internaţionalişti.

În mod special, cultura franceza ne-a influenţat. A existat şi o influenţa germana la unii dintre scriitorii noştri cei mai mari: Eminescu, Caragiale, Titu Maiorescu, Slavici.

Acum zece ani, am făcut o socoteală, studiind câteva ziare româneşti, şi iată ce am constatat: aproape toate neologismele din limba română, care azi ne năpădesc, şi 75% din cuvintele pe care le folosim zilnic vin

din limba franceza.

Explicaţia: din momentul în care ne-am dezbărat de pojghiţa turco fanariota cu ce puteam să împrospătăm limba română? Cu ce puteam să înlocuim cuvântul „ispravnic” decât cu „prefect”? Toţi termenii politici, economici, juridici noi din limba noastră sunt luaţi din limba franceza. Chit ca, din când în când, preluam termenul italian, care era mai aproape de limba română ca forma.

Pe fond: tinerii boieri sau burghezi, care şi-au făcut studiile în străinătate, se întorceau vorbind franţuzeşte. Ion Ghica şi Nicolae Bălcescu corespondau pe franţuzeşte. Fiindcă limbajul modern acela era. Pecetea franţuzească ne-a modificat foarte mult psihologia sociala. Azi nici nu ne mai dam seama.

„Moştenirea slava nu ne afectează apartenenţa la familia neolatina”.

Influenta franceza s-a altoit şi pe fondul existentei unei structuri gramaticale de origine latină. Chiar în condiţiile în care 60% din lexicul limbii romane este de origine slava.

Aceea este o chestiune cantitativa. Nu contează numărul cuvintelor pe care le ai în vocabular ci cât sunt ele de circulate. Să vă mai spun un lucru important pe care l-am aflat de la un mare filolog italian, Giuliano Bonfante: în general, studiul asupra care-i familii aparţine o limbă se face după un criteriu extraordinar – elementele corpului uman şi gradele de rudenie.

În limba română, de la firul de par şi până la unghia de la picior, în afară de sexul femeiesc şi de cuvântul „grumaz” (care vine probabil din substratul dac) totul este de origine latină. La fel cuvintele care desemnează gradele de rudenie. Moştenirea slava nu afectează apartenenta noastră la familia neolatina. De exemplu, azi se discuta dacă limba malteza e de origine italiana sau arabă.

În aceasta limba apar foarte multe cuvinte italieneşti, fiindcă maltezii au făcut parte oarecum din istoria Mediteranei italieneşti şi

franţuzeşti. Dar structura limbii este arabă. În ceea ce priveşte limba română, temerea mea este alta: continuam să ne lepădăm de cuvintele neaoşe şi să preluăm neologisme. Acum au venit şi cele englezeşti.

Să vă dau un exemplu obişnuit: când chemi un chelner şi îl întrebi de ce nu vine să-ţi ia comanda, nu-ţi mai răspunde „de îndată", ci „imediat". Nu se mai spune „primejdie", ci „pericol". Sunt cu sutele asemenea dublete din care romanul nu mai foloseşte termenul vechi, ci pe acela nou.

Să fie acesta şi un semn de schimbare a mentalităţilor?

Da, e un semn. Instinctual, noi vrem să fim europeni, nu doar romani. E foarte curios.

„Cum să nu ştii cine a condus România în timpul primului război mondial?!"

Atunci de ce se vorbeşte despre greutăţile noii racordări la Europa? Oare de ce între cele două războaie mondiale România părea integrata, iar acum ne reintegram atât de greu?

Să ne înţelegem: eram integraţi într-un fel relativ: stratul de burghezie şi resturile boierimii romane erau foarte occidentalizate, aşa puteam face fata pe plan politic. Uitaţi-vă: Titulescu a fost ales de două ori preşedinte al Societăţii Naţiunilor. Am avut o clasa politica de buna calitate. O dinastie politica aşa cum a fost cea a Brătienilor nu găseşti în toată Europa.

Vreme de o sută de ani, să-ţi dea şase miniştri şi patru prim-miniştri! Este extraordinar! Ion Brătianu este, incontestabil, unul dintre cei care au făurit România moderna. Ionel Bratianucam prea dibaci, nu am prea multă simpatie pentru el – a fost cel mai bun om politic roman din veacul al XX-lea.

Acum câteva săptămâni, am văzut, absolut întâmplător, la televizor, cum o tânără lua interviuri pe bulevardul Dacia, în faţa statuii lui Ionel Brătianu. Aceea cu el în fotoliu, din granit sau din marmura neagra (n-a

ştiut nimeni să-mi explice din ce material este făcută). Trecătorii sunt întrebaţi: „(un pe cine reprezintă statuia?”

Noua din zece romani nu avuseseră curiozitatea elementară, trecând zilnic prin preajma, să-i citească inscripţia de pe soclu! Asta este o dovadă a îndobitocirii populaţiei româneşti în cei 45 de ani de comunism.

E dramatic: habar nu aveau cine fusese Ionel Brătianu! Cum să nu ştii cine a condus România în timpul primului război mondial, cine a fost prim-ministru 13 ani, cine a făcut România Mare, cine a propus sufragiul universal, cine a făcut marea expropriere? Asta e România de astăzi. Spuneaţi că eram integraţi. Eram, însă doar la nivel superficial. Masa, ţărănimea, era patriarhala.

As putea să spun chiar medievala.

Şi, totuşi, din stratul de la talpa ţării a fost posibil să iasă Brâncuşi, care a devenit un mare sculptor occidental! Care a schimbat Occidentul! Împrospătarea se făcea cu încetul. A venit comunismul, a ras intenţionat toată clasa superioară a ţării, a dus-o la închisori şi la canale, a favorizat emigrarea ei. Nici în momentul acesta emigrarea noastră nu încetează.

Din toată Europa, romanii erau poporul care emigra cel mai puţin. Iată, avem foarte puţini romani americani. Când eram la Organizaţia pentru Refugiaţi a Naţiunilor Unite, am văzut statisticile: în America erau doar 120.000 de emigranţi americani de origine romană. Era cea mai mică proporţie.

Dar să băgăm de seama că aproape toţi erau originari din fostul Imperiu Austro-ungar, nu din vechiul Regat.

De fapt, era vorba de o fugă de sub o dominaţie străină. Oricât de sărac, romanul din vechiul Regat nu ieşea din tara. După ce s-a instalat comunismul, fenomenul s-a transformat într-o hemoragie perpetua. Asta mă îngrijorează mai mult decât riscurile globalizării! Toată lumea, inclusiv Europa şi Asia, suporta azi procesul de globalizare.

Îi imitam pe americani, mâncăm ca ei, învăţăm la fel ca ei, ascultam aceeaşi muzica.

„Tara se goleşte de creiere, asta e cert!"

Asta s-ar putea să ţină de disponibilitatea mimetica a unui popor, nu ai ce-i face. Dar observaţi ca, mai ales, creierele sunt cele care pleacă din România. Pleacă cei mai buni, pentru ca, aici, a avea grijă de performanta nu a devenit politica de stat. De ce, domnule Djuvara?

Mai întâi fiindcă la noi primează nepotismul. Îţi vine un tânăr din străinătate, cu studii temeinice. Dar dacă un ministru are o rudă care vine cu pretenţia sa ocupe acelaşi post, postul i se da aceluia. Însă trebuie să fim nepărtinitori: sunt unii tineri care fac studii de specialitate pe care nu le pot aplica în ţară.

Dacă, de pildă, au făcut studii superioare de astronomie sau de fizica nucleară şi în România nu se lucrează în aceste domenii, bineînţeles că ei se vor duce unde li se oferă un loc de muncă. Acestea sunt excepţiile. Sigur că nu pot să înţeleg atunci când eşti medic, inginer sau jurist. Stau în străinătate fiindcă au un salariu mai bun.

Un exemplu. O profesoara universitara mi-a povestit: dansa are doi copii, amândoi medici. Fata a plecat în America. A ajuns să aibă acum, în colaborare cu cineva, o clinica. Fratele ei a rămas la Bucureşti. Diferenţa de câştig e de la unu la o sută! Asta, omeneşte, se poate înţelege. Dar din punct de vedere patriotic…} ara se goleşte de creiere, e cert.

De valori. Probabil ca nu s-a cristalizat la romani starea de acceptare a valorii. Om fi un popor de şansă a doua. Întotdeauna am ratat lucrurile mari.

S-ar putea să ţină şi de faptul ca în Occident ne-am integrat relativ târziu, începând cu anii 1800. Suntem destul de târziu veniţi în concertul european. Mereu avem impresia că am rămas de căruţă, mai

la coada. Nu este adevărat: între cele două războaie, aveam nişte realizări deosebite în muzica, în pictura, în sculptura, în literatura…

Literatura este un domeniu dificil fiindcă nu este traductibil întotdeauna. Un mare poet nu mai face doi bani când este tradus în alta limba: Eminescu, Nichita Stănescu, Arghezi sunt incomprehensibili dacă sunt traduşi în franceza. Pierd din savoare, din înţeles. Este greu să definim poezia. Ea se afla dincolo de înţelesul banal al cuvântului.

Are un parfum ciudat pe care numai limba i-l da. În traducere, are doar rareori valoare. De pildă, s-a citat în Franţa, mi se pare, traducerea lui Edgar Alan Poe de către Baudelaire. Se spune că e chiar mai bună decât originalul. Sunt rarisime aceste cazuri când traducătorul intra atât de mult în tema celuilalt, încât îi reface opera.

Dar repet: sunt cazuri foarte rare. Acesta este unul din motivele pentru care literatura noastră nu a prea pătruns. Nici nu am avut mari romancieri. Romanul este bun poet, bun eseist, dar nu avem mari romancieri. Sârbii l-au avut pe Ivo Andric, un laureat al premiului Nobel, croaţii l-au avut pe Miroslav Krleza. Aici, lângă Piaţa Rosetti, o stradă poartă numele lui Ivo Andric.

Pe plăcută s-a scris: scriitor sârb. Dar el nu era sârb, era croat din Bosnia! M-am gândit să scriu la Primărie că trebuie să zică scriitor iugoslav. Fiindcă el face parte din aceia care nu se voiau nici croaţi, nici bosniaci, nici sârbi. L-a servit ca diplomat pe regele Alexandru, care era sârb. Dar el era catolic şi bosniac, deci nu sârb.

Vedeţi, chiar vecinii noştri, pe care noi îi privim puţin cam de sus, au nişte scriitori de talie internaţională. Uitaţi-vă şi la albanezi: l-au dat pe Ismail Kadaré! Noi nu avem niciunul pe care să-l proiectam pe plan internaţional. Mai ales niciun prozator.

„Dacă ne vom lăsa în continuare pe mâna fostei Securităţi, nu vom ieşi din bârlog”.

Nichita a fost aproape de Nobel.

Se poate ca da. Dar a fost vina alor noştri, se pare ca noi nu prea facem cereri. Cineva trebuie, totuşi, să înainteze nişte propuneri Academiei suedeze şi să le argumenteze.
Dar ţine de marketingul valorii!

Absolut.

Comunismul a născut inerţii cinetice.

E problema politicii să le rezolve. E clar că în decembrie ’89, în afară de elanul popular, instinctiv şi onest, a fost vorba şi de o manipulare. A fost încercarea eşalonului al doilea al partidului comunist să pună mâna pe putere. Grav este ca, timp de 15 ani încoace, situaţia continua.

Dacă ne vom lăsa în continuare pe mâna fostei Securităţi şi a fostei nomenclaturi comuniste, nu vom ieşi din bârlog.

Esenţialul este politic mai întâi aici. Dacă vom pune tara pe alte sine, totul s-ar putea îndrepta. Nu uitaţi ca, după revoluţie, unul din primele sloganuri a fost: „Nu ne vindem tara!”. Ce însemna asta? Ca împiedicau venirea capitalului străin, ca să pună ei mana pe tot comerţul, pe toată industria. N-au făcut nimica. Până când şi-au dat seama că sunt nevoiţi să caute după bani dinafară.

Un lucru care pe mine mă jigneşte profund: am văzut cifre, în Occident, de curând: investiţiile pe cap de om în Ungaria sunt de opt ori mai mari decât în România. Haideţi, să nu spunem că e vina ungurului sau a rusului sau a chinezului! E doar vina romanului.

„Dacă intram în UE, nu ne va fi bine imediat”.

Din aceste pricini s-ar putea ca momentul 2007 să fie dureros pentru noi?

Asta trebuie să ştie populaţia: ca, dacă intram în Uniunea Europeană, nu ne va fi bine imediat, o să fie o fază destul de dura. Ţi în Polonia se plâng unii ca le e mai greu acum. Dar altă soluţie nu este. Dacă am

nevoie de operaţie, după câteva săptămâni sau luni o să mă simt mai rău decât acum. Asta trebuie să afle romanul.

Rămâne să vedem dacă vom rezista la acest soc.

Sigur vom rezista. Suntem 20 de milioane de oameni, un popor destul de adaptabil. O să ne meargă bine peste două generaţii.

Ce se va întâmpla cu identitatea naţională după integrare?

Nu cred că se va modifica nimic. Încă o dată vă spun: Europa unita nu se construieşte ca Statele Unite. Noi nu avem o relativa obârşie comuna anglo-saxonă. În America, totul s-a dat după modelul cultural britanic. De aceea ei sunt lângă britanici şi britanicii lângă ei. Exista o albie comuna. În Europa, limbile vor rămâne.

La tratatele şi convenţiile care se semnează, este deocamdată nebunie. Vorbesc între ei în peste 12 limbi. Vor fi nevoiţi să aleagă două sau trei limbi oficiale. În Uniunea Europeană nu se va putea adopta o limbă unica. S-ar sugruma cultura romană, dacă toată lumea s-ar apuca să vorbească englezeşte.

„Europa a fost năpădită de Lumea a treia”.

Puneţi un diagnostic societăţii româneşti contemporane.

Sunt destul de pesimist. În momentul de faţă, toată românimea e bolnava. Dacă generaţia care vine nu se va schimba politiceşte… Aparent, azi, suntem ultimul vagon al Europei din punct de vedere economic. Dacă aici suntem întârziaţi, înseamnă că nu ne putem juca rolul pe care îl meritam în Europa. Încă ceva: populaţia scade vertiginos.

După statistici, în ultimii 15 ani, am pierdut cam 2 milioane de locuitori.

Chiar mai mult.

Asta înseamnă ca peste 50 de ani se vor înmulţi minoritarii. În special rromii. Dar procesul este acelaşi în toată Europa. În Franţa sunt 5 milioane de musulmani. Din Portugalia şi până în Rusia, Europa nu mai face destui copii. Numărul deceselor este mai mare decât numărul naşterilor. Dacă naţionaliştii extremi din Europa se plâng de străinătatea care vine, este vina noastră.

Se face un gol care este umplut de arabi, de tamuli, de chinezi. Ei vin fiindcă la noi se face un gol. Dacă se va confrunta pe mai departe cu lipsa de naşteri, peste o sută de ani vom avea o Europa complet pestriţă. E clar că Europa a fost năpădită de lumea a treia. În România, majoritari vor fi rromii, în Germania turcii, în Franţa arabii, în Anglia pakistanezii, indienii şi jamaicanii.

Întreaga Europa devine metisa! Nu este numai o problemă românească. Este şi problema Europei. Dacă se va restabili o situaţie economică valabila, am începe să avem şi noi, normal, copii. Între cele două războaie mondiale, eram poporul cel mai prolific din Europa. Cât contrast, după 70 – 80 de ani!

„Cei mai buni oameni politici apar dintre aristocraţii democraţi”.

De ce credeţi ca nu s-a născut un politician autentic în anii care s-au scurs după 1989?

Aici am nişte păreri care ar putea să-i şocheze pe cititori. Artiştii şi savanţii pot să iasă oricând din talpa ţării. Dădeam adineauri exemplul lui Brâncuşi. Politicienii buni sug politica din sânul mamei şi din cei şapte ani de acasă. Cei mai buni sunt cei care au din familie un tată, un unchi, care au făcut politica. Politica se învaţă de acasă.

Or, atâta vreme cât ai scos smântâna de pe tara, cum s-a întâmplat în ultimii 50 de ani, şi cât timp s-a făcut ca să dispară burghezia din ultimii 150 de ani, nu putem cere calitate. Aveam o burghezie care a fost alungată din tara sau omorâtă. Vom fi nevoiţi să aşteptăm cel puţin două generaţii pentru ca reprezentanţii noii nomenclaturi să devină de buna calitate, să înveţe politica.

Întotdeauna, după schimbări, prima generaţie de politicieni este reprezentată de nişte proşti.

Exista un metabolism social care scoate la iveala valorile politice?

Cu vremea. Cei din prima generaţie nu sunt oameni politici. Acum câteva zile, am participat la o emisiune radiofonica alături de domnul Bălăceanu Stolnici şi de mai tânărul istoric Cioroianu. Cu acesta din urma m-am certat fiindcă zicea ca exagerez. Nu găseşti în istoria universala oameni mari politici care să vină din talpa ţării.

Aceasta poate să dea nişte revoluţionari superbi, dar care n-au fost niciodată politicieni. Cei mai buni oameni politici apar dintre aristocraţii democraţi. Iată-i pe Pericle, Cezar, Napoleon. Toţi sunt nişte aristocraţi democraţi. Ei tin partea poporului, dar au în spate generaţii de oameni care au făcut politica şi ştiu ce este politica. Acelaşi fenomen poate fi întâlnit şi în China.

Va mai trebui să aşteptăm pana când să mai avem ceva care să semene cu dinastia Brătienilor.

Bag de seama că şi politica este, în fond, un reflex al educaţiei.

Fără îndoială. E o chestiune de bun simţ.

Ce vă aduceţi aminte despre Bucureştiul tinereţii dumneavoastră, cum îl găsiţi astăzi? Ce ar trebui să se facă pentru ca fostul „Mic Paris” sa redevină o capitala europeană?

Când sunt întrebat despre Bucureşti, mă simt foarte stingher. Fiindcă nu-l iubesc. Asta îi şochează pe mulţi dintre auditorii mei. Acum vreo trei-patru ani, am fost chemat la Facultatea de arhitectura ca să vorbesc despre Bucureştii de altă dată. Când am intrat, am fost aclamat. Tinerii mă cunoşteau şi mă simpatizau.

După ce am vorbit un ceas, am constatat că în sala de conferinţe se lăsase o linişte totală.

Întrebări? Şi s-a ridicat o studentă mai îndrăzneaţă: „Păi, domnule profesor, dacă nu iubiţi Bucureştii, de ce v-aţi întors?”. Pentru o fracţiune de secundă am rămas mut. Apoi am zis: „M-am întors ca să vă vorbesc!”. Au ras cu toţii. Dar, culmea, nu era o butada! Eu m-am întors în România cu dorinţa de a dialoga cu tineretul şi de a încerca să le spun cum cred eu că trebuie dusă tara.

Bucureştiul de altă dată? Copil fiind, nu-mi dădeam seama dacă era frumos sau nu. Întâmplarea a făcut ca să plec prima data din tara când eram foarte tânăr, la 12 ani. M-am dus intern la Nisa, apoi la Paris. Dar n-am pierdut contactul cu România: în vacantele de vara mă întorceam. Încetul cu încetul, s-a cristalizat în mine imaginea unui oraş occidental.

În Evul Mediu, oraşele occidentale s-au dezvoltat în interiorul unor ziduri. Bucureştii n-au avut ziduri niciodată. De aceea s-au întins ca un sat uriaş. Doar Centrul a devenit oarecum asemănător cu un oraş occidental, pe vremea lui Carol I. Cu axe cum e Calea Victoriei, cea veche şi sinuoasa, cu case lipite una de alta, cu cele două bulevarde: Elizabeta şi, mai apoi, Brătianu.

În consecinţă, centrul Bucureştilor este foarte recent pentru un oraş atât de mare. Acum câteva luni, la o susţinere de teza, un arhitect francez m-a întrebat: „Cunosc Bucureştiul, l-am vizitat de câteva ori. Ştiu din istorie că e menţionat pentru prima oară la mijlocul veacului al XV-lea (e adevărat: primul document care-l atesta e datat 1459, sub Vlad Tepes-N. Dj.).

Cum se face că nu aveţi niciun monument înainte de sfârşitul secolului al XIX-lea?!”. M-a pus pe gânduri. Avea dreptate! Da, domnule, e fenomenal: nu avem monumente civile! Doar câteva biserici şi nici acestea nu sunt cele mai frumoase din tara! Bucureştii n-au biserici frumoase cum sunt Horezu, cele de la Curtea de Argeş, cele din Bucovina.

I-am dat prima explicaţie care mi-a trecut prin cap: e o manie a romanului să distrugă tot ce au făcut înaintaşii; fiecare generaţie

clădeşte alta casa!

Îşi dărâma treptele pe care tocmai au păşit.

Întocmai! De pilda au fost case boiereşti mari, care aveau curţi enorme, acareturi, despre care vorbeau străinii ce vizitau România, sau despre care povesteşte Ion Ghica, în „Scrisori către Vasile Alecsandri”. Sau mărturia de la Iaşi a unui print belgian, Belin (???), care era un intim al împăratului de la Viena.

A fost trimis în Rusia şi, când s-a întors la Iaşi, s-a declarat incantat de locuinţele boierilor români de acolo.

Ei, din acelea n-a mai rămas nimic! Fiindcă, de îndată ce s-a putut călători în Occident, proprietarii s-au întors şi le-au dărâmat, ca să facă în loc palate ca la Viena! După încă o generaţie, le-au dărâmat şi pe acelea, ca să facă palate ca la Paris! Acum noi le dărâmăm iar, ca să clădim nu ştiu cum! Apoi: la noi nu s-a clădit în piatră.

Nu am avut piatra pana nu s-a inventat trenul. Să cari pietrele de la munte e o comedie întreagă. Nici Viena nu are monumente mai vechi decât calea ferată! ţi la ei s-a clădit în cărămidă. Dar cararmida nu are durabilitatea pietrei. Pentru mine, cel prea mult trăit în Occident, Bucureştiul nu a fost niciodată un oraş cu iz occidental. I s-a zis „Micul Paris”.

Dar părerea mea este ca, fata de Constantinopol sau fata de oraşele mici precum Atena, Belgrad ori Sofia, Bucureştii părea mult mai luxos, cu magazine ca la Paris, cu caleşti la fel de elegante ca şi acolo, cu un strat intelectual şi aristocratic care vorbea franţuzeşte ca la Paris. sta a fost „Micul Paris”! mai mult o impresie despre clasa diriguitoare a epocii.

Or, aceasta a dispărut cu desăvârşire. Astăzi, la o sută de ani de când s-a vorbit despre „Micul Paris”, Bucureştiul nu este deloc mai civilizat decât Atena, Belgradul sau Sofia. Dimpotrivă: am impresia că e mai murdar, mai neglijat. Asta mă întristează. Primul lucru pe care trebuie să-l facem este să-l transformam într-un oraş curat, de tip occidental.

Eu nu am văzut în lume trotuare mizerabile ca la Bucureşti!

Un prieten îmi spunea deunăzi: „Ştii prin ce se deosebeşte Bucureştiul de celelalte oraşe civilizate? Bucureştiul nu are locuri de întâlnire ci doar intersecţii". Este un spaţiu care interzice răgazul, intimitatea, comunicarea.

Da. Însă e curios acest lucru. Iată: înainte de război, Calea Victoriei era plină de lume în zilele de sărbătoare ori în serile de vara. Când ieşeau de la birou, toţi se îngrămădeau pe la cafenele, pe la terase, pe la restaurante. Cetăţenii trăiau într-un soi de cordialitate care a dispărut astăzi. Poate că e consecinţă celor 50 de ani de suspiciune reciproca.

Azi nu mai vorbeşti cu cineva pe care nu-l cunoşti. Te fereşti! Dovedesc printr-o observaţie: suntem prea politicoşi cu cineva pe care-l întâlnim pe stradă. Nu-l mai întrebăm: „Dom'le, unde-i strada X?" ci „Iertaţi-mă, scuze, nu va supăraţi, pot să vă întreb unde-i strada cutare?". Auzi, „nu va supăraţi"!! Trei formule de politeţe ca să întrebi unde-i strada Speranţei!

Cred că toate vin de la temerea de a lua contact cu un necunoscut. Iar asta ne vine din comunism: „Nu ştie cine sunt, ce vreau de la el, de ce îl opresc, mi-e teamă ca, dacă nu sunt foarte politicos, mă sictireşte". Aceasta nu exista pe vremuri. „Nu va supăraţi", auzi!

După curăţenie…

Educarea cetăţenilor. Să nu mai scuipe pe stradă. În niciun oraş al Europei n-am văzut să se scuipe aşa pe stradă! E un lucru foarte nesănătos şi periculos! Aşa se răspândeşte tuberculoză. Plus că este inestetic. Apoi bărbaţii să reînveţe să se bărbierească de câteva ori pe săptămână.

Căci şi de asta impresia pe care o lasa străzile Bucureştiului nu este cea de oraş occidental ci de oraş balcanic.

S-a şi construit monstruos pe timpul lui Ceauşescu.

Constructorii n-au fost rai nici pe vremea comunismului. Dar Ceauşescu îi obliga la economie de materiale. Chiar dacă macheta arata cumsecade, planul era bun, după 20 – 30 de ani rezultatele s-au dovedit a fi dramatice: clădirile au aerul unor edificii de sute de ani. Iar cartierul din jurul şi din faţa Casei Poporului este uriaş, ar putea să fie frumos.

Dar cred că arhitectura lui ţine de secolul al XIX-lea. Or, când construieşti în pragul anului 2000, ar trebui s-o faci după arhitectura veacului al XXI-lea. Să îndrăzneşti cum au făcut-o brazilienii, pakistanezii, indienii cu capitalele lor! Noi avem o infinita tristeţe arhitecturala, totul este opresant. Vad Bucureştiul viitor cu o arhitectura ultramoderna.

Dar nu băgată ca sediul fostului Bancorex, care-mi striveşte CEC-ul, unul dintre cele mai frumoase monumente arhitectonice ale Capitalei. Acea clădire trebuia să fie ridicata dincolo de oraşul vechi. Dacă era musai să stea acolo, ar fi trebuit construită măcar în acelaşi stil. Dar băgaţi de seama că greşeli asemenea au făcut şi francezii la Paris.

Centrul Pompidou, faimosul muzeu, are imaginea unei uzine contemporane într-un cartier din veacul al XVII-lea: îl omoară! Noi facem acelaşi lucru. Aş dori să se respecte vechiul Bucureşti, să fie reparat, întreţinut.

De trei sute de ani nimeni nu s-a învrednicit să restaureze Curtea Veche a lui Brâncoveanu, unde exista schiţe iar temeliile, bolţile pivniţelor dau idee despre ce ar trebui să fie parterul şi etajul întâi.

S-ar fi putut reclădi un monument superb. Dacă n-ar fi fost nebunia Magdei Bibescu, care a refăcut Mogoşoaia, noi n-am avea pe raza Bucureştiului niciun monument civil mai vechi de 1880! Deci: să se repare monumentele şi să se construiască modern în afara centrului vechi al Bucureştiului!

Dacă mâine v-ar vizita un prieten de la Paris şi v-ar cere să-i arătaţi Bucureştiul, pe unde l-aţi purta? Ar avea ce să vadă?

Grădinile. L-aş duce pe (oseaua Kisellef, prin parcul Herăstrău. Cel mai frumos e Bucureştiul înflorit.

Vă mulţumesc.

Ne-am salutat de rămas bun prin strângerea mâinilor. Sunt răcit şi guturaiul se ia prin atingere de palme. Vreţi să vă spălaţi puţin?

Neagu Djuvara s-a născut la Bucureşti în anul 1916, într-o familie de o îndepărtată origine aromână, care a dat ţării mai mulţi oameni politici, diplomaţi, profesori şi oameni de ştiinţă. Tatăl sau, Marcel Djuvara, şef de promoţie la Politehnica din Berlin-Charlottenburg în 1906, a murit căpitan de Geniu în armata romană în cursul marii epidemii de gripa spaniola din 1918.

Mama autorului, Tinca Grădişteanu, aparţinea ultimei generaţii dintr-un neam de mari boieri munteni. În secolul al XVII-lea, Bunea Vistierul Grădişteanu a fost ctitorul mai multor biserici sau mănăstiri, printre care viitoarea Mitropolie din Bucureşti, unde a fost înmormântat). Neagu Djuvara şi-a făcut studiile la Paris:
— Licenţa în Litere (istorie), 1937;
— Doctorat în drept, 1940;
— Doctorat de stat în Litere (filosofie a istoriei), 1972;
— Diploma a Institutului de Limbi şi Civilizaţii Orientale (I.N.A.L.C.O.), 1988.

În 1941, participa cu Regimentul 6 Dorobanţi de Garda „Mihai Viteazul” la campania din Basarabia şi Transnistria.
În 1943, intra prin concurs la Ministerul de Externe. La 23 august 1944, e trimis de Mihai Antonescu curier diplomatic la Stockholm, pentru reluarea negocierilor de pace cu URSS. Guvernul de după 23 august 1944 îl numeşte Secretar de Legaţie în Suedia, unde sta până la preluarea definitivă a puterii de către comunişti în toamna 1947, când hotărăşte să nu se mai întoarcă în ţară.
Din 1948 până în 1961 şi din 1984 până în 1989 a activat în sânul exilului romanesc (Comitelul de asistenta pentru romanii refugiaţi,

Radio Europa Libera, Fundaţia Carol I, Casa Românească, etc.). Între 1961 şi 1984, a stat în Africa subsahariana, în calitate de consilier diplomatic şi juridic la Ministerul de Externe al Republicii Niger.

În virtutea acestei funcţii a călătorit mult în Africa, Europa şi America. În 1990 s-a întors în ţara, fiind, din 1991 până în 1997 profesor-asociat la Universitatea din Bucureşti. E membru de onoare al Institutului de Istorie „A.D. Xenopol”, din Iaşi, şi al Institutului de Istorie „Nicolae Iorga”, din Bucureşti.

12 ian 2005

Interviu cu Neagu Giuvara